

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА МЕДИЦИНИ**

**ГС «НАЦІОНАЛЬНА ПСИХОЛОГІЧНА АСОЦІАЦІЯ»
ДИВІЗІОН «ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я»**

МАТЕРІАЛИ

**І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА В
УМОВАХ СУЧАСНОЇ ПЕРМАКРИЗИ»**

23 квітня 2024 року, м. Київ

Київ – 2024

УДК 159.98(063)

Редакційна колегія: Маркусь І., к. пед. н., доцент
Палій В., к. психол. н.
Руденко Л., д.психол.н., професор
Найдьонова Г., к. психол. н., доцент
Афузова Г., к. психол. н., доцент

П 86 Психологічна допомога в умовах сучасної пермакризи:
матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Київ, 23 квітня 2024 р.). Київ, 2024. 60 с.

Збірник містить тези та інші матеріали учасників I Всеукраїнської науково-практичної конференції «Психологічна допомога в умовах сучасної пермакризи» з питань сучасного стану психологічної допомоги в Україні різним категоріям вразливих верств населення та технологій психологічної допомоги особистості у складних життєвих ситуаціях.

Матеріали подаються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальність за висвітлений матеріал (його точність, правдивість та оригінальність).

2. Меланченко Н. М. Психологічні особливості гострого стресового розладу у дорослих : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 053 «Психологія» / наук. керівник Ю. В. Железнякова. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. 65 с.
3. Моргунов О. А. та ін. Перша психологічна допомога в гострих стресових ситуаціях: навч.-практ. посіб. / за заг. ред. О. А. Моргунова. Харків: ХНУВС, 2022. 84 с.
4. Бочелюк В. Й., Панов М. С., Турубарова А. В. Посттравматичний стресовий розлад: стан проблеми, психодіагностика та психологічна допомога. *Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи*. 2022. № 2(58). С. 51-63.
5. Олійник Ю. О., А. С. Романів, Параняк Н. М. Домедична психологічна допомога в умовах війни. *Габітус*. 2022. Вип. 37. С. 174–179.

Вероніка Іванченко

психологиня Софіївсько-Борщагівської гімназії,
м. Київ, Україна

Зоя Огороднійчук

кандидат психологічних наук, професор,
професор кафедри спеціальної психології та медицини,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ДИФЕРЕНЦІЙНОЇ ДІАГНОСТИКИ ПІДЛІТКІВ З ЕМОЦІЙНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Діагностика підлітків з емоційними порушеннями є важливою сферою психологічних досліджень, яка має величезне значення для розуміння та вирішення проблем їх психічного здоров'я. Емоційні порушення у підлітків можуть мати певні наслідки для їх загального благополуччя, включаючи академічну успішність, соціальні взаємодії. Тому пізнання диференційної діагностики емоційних порушень має важливе значення для розробки ефективних досліджень.

Підлітковий вік є періодом значного емоційного розвитку, і наявність емоційних порушень може серйозно вплинути на їх самопочуття. Найбільш повне визначення поняття емоцій дають Ю. Приходько та В. Юрченко «Емоції – це психічні стани і процеси у людини і тварини в яких реалізуються їх ситуативні переживання. Через емоції виявляється позитивне або негативне

ставлення індивіда до предметів та явищ оточуючого світу, до інших людей, до себе самого» [1].

Українські психологи виділяють дві групи умов виникнення емоційних порушень: зовнішні ситуаційні, внутрішні особистісно обумовлені. Внутрішні особистісно обумовлені умови пов'язані з особливостями психофізіологічних механізмів емоційності та особливостями сприйняття та когнітивної переробки інформації про зовнішні події.

Наступним діагностичним критерієм емоційних порушень, може стати їх класифікація:

1. Порушення інтенсивності емоцій;
2. Порушення реактивності емоцій;
3. Невідповідність емоційних реакцій стимулам.

Розглянемо першу класифікацію, порушення інтенсивності емоцій можуть визначатись патологічним посиленням як позитивних (гіпертермія) так і негативних (гіпотимія, дистимія) емоцій. Детальний опис гіпертимності та гіпотимії (дистимності), пропонує німецький науковець К. Леонгард.

Патологічне послаблення емоцій є другою характеристикою порушення інтенсивності емоцій. Гіпотимія являє собою хронічне зниження емоційності за всіма трьома компонентами (афект, когніція, експресія), що виявляється у пригніченні всіх психічних процесів, зниженні загальної активності людини та її байдужості до внутрішніх та зовнішніх стимулів. Основний емоційний стан при гіпотимії - пригніченість і туга (іноді злісно-сумний настрій - дисфорія). Емоційне збіднення (емоційна тупість) проявляється значним зниженням яскравості і жвавості емоційних реакцій, недостатністю або втратою афективного зворотного зв'язку, байдужістю [2].

Крайнім проявом гіпотимії є депресія — хронічно знижений настрій, що характеризується яскраво вираженим почуттям неадекватності, відчаю, песимізму. Одним з менш виражених проявів гіпотимії є дистимія — хронічно знижений, пригнічений настрій, коли все стає важким і ніщо не приносить задоволення (ангедонія). Дистимія характеризується наявністю похмурих роздумів, зниженою самооцінкою, почуттям безнадійності, поганим сном, людина втрачає інтерес до подій повсякденного життя, відчуває труднощі в концентрації уваги, часто втомлюється, але інших порушень психічної та соціальної діяльності немає. Вона часто виникає у людей, які зазнали тривалого стресу або раптової втрати. На відміну від депресії стан зазвичай погіршується до вечора. Дистимічні порушення часто сприймаються як невротична депресія. Проте однозначної відповіді, чи є дистимія лише розладом емоційної сфери, чи

пов'язана з особистісними (невротичними) змінами, поки немає [2].

Характеризуючими факторами порушення реактивності емоцій є: експлозивність, емоційна лабільність та ригідність. За частотою виникнення, інтенсивності та стійкості (тривалості) емоційні стани визнаються патологічними, коли вони не вписуються в прийняті культурою тимчасові рамки їх допустимого прояву та заважають виконанню різних соціальних функцій та обов'язків. Порушення зазвичай характеризуються надмірною частотою виникнення, надмірною інтенсивністю та значною тривалістю негативних емоцій при недостатності позитивних емоційних станів.

Третя класифікація емоційних порушень — невідповідність емоційних реакцій стимулам. Стосується як вищих соціальних емоцій, так і емоцій, пов'язаних з інстинктами. Іноді проявляється невідповідність емоційної реакції змісту переживань, думок індивіда в даний момент [2].

Підлітковий період – це час значного зростання та змін, як фізичних, так і емоційних. Це період переходу з дитинства в дорослість, саме в цей період вони стикаються з низкою складних емоцій і переживань, які можуть сформувати їх самосвідомість. Фізіологічні зміни, такі як статеве дозрівання, відіграють значну роль у формуванні емоційних переживань підлітків. Почуття дорослості як основне новоутворення підлітка призводить до внутрішнього конфлікту та емоційних напружень. Вплив соціальних норм і очікувань може створити додатковий тиск і виклики для підлітків. Цей внутрішній конфлікт може проявлятися у вигляді девіантної поведінки та хибного відчуття зрілості, оскільки підлітки намагаються встановити свою особисту ідентичність.

Емоційні порушення впливають на розвиток особистісного зростання підлітків. Такі прояви, як гіпертимія, гіпотимія, дистимія та циклотимія, можуть суттєво порушити емоційне благополуччя підлітків, впливаючи на їхній настрій, поведінку та загальне психічне здоров'я. Ці порушення можуть створювати значні перешкоди для здорового емоційного розвитку, створюючи проблеми для формування стабільної та витривалої особистості.

Цілісна та всебічна оцінка емоційних порушень підлітків є важливою для точної діагностики та ефективного втручання. Під час психодіагностичної практики ми використали методики дослідження акцентуацій особистості опитувальник К. Леонгарда-Г. Шмішека та шкалу реактивної й особистісної тривожності Спілбергера-Ханіна, які дозволили поглянути на

проблему диференціаційних емоційних порушень у підлітковому віці. Багатогранна природа цих порушень вимагає значної корекції роботи з такими підлітками. На що і буде спрямоване надалі наше наукове дослідження.

Список використаних джерел

1. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: навч. посіб. Київ: Каравела, 2012. 328 с.
2. Саржевський С. Н. Психологія та патологія емоцій, волі, уваги: навч.-метод. посібник для студентів 4 курсу медичних факультетів зі спеціальностей «Лікувальна справа» та «Педіатрія». Запоріжжя, 2017. 72 с.

Олена Дубовик,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри спеціальної психології та медицини
факультету спеціальної та інклюзивної освіти,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна

Світлана Борсук,

психологиня, конфліктолог, аттестований,
викладач «Тоддлер за методом Монтесорі»,
Дитячий садочок «Montessori»,
м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ПРОСОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ЯК СКЛАДОВА МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сучасна система освіти має бути зорієнтована на формування в особистості життєво необхідних компетентностей та їх активну соціалізацію. Негативні соціальні фактори (стресова напруга, соціальні конфлікти, надзвичайна ситуація внаслідок пандемії та війна в Україні) призводять до знецінення моральних цінностей, до соціальної байдужості, зневіри у державі та суспільстві. Перед системою виховання постають гострі проблеми, вирішенню яких сприяє посилення орієнтації на моральні цінності та на формування у здобувачів освіти просоціальної поведінки. Дослідженням питання просоціальної поведінки, починаючи з дошкільного віку присвятили свої праці зарубіжні вчені Е. Аронсон, К. Бетсон, Г. Бірхофф, М. Греді, Г. Карло, С. Харді, Р. Чалдіні. Проблеми окремих механізмів просоціальної поведінки приділяли і приділяють увагу сучасні